

FAUSTUS *kisöccse*

KISÖCCSE

A szlovákiai magyar író akkor vette észre, hogy a felesége elhagyta, amikor már minden beteljesült. Karol az ezt megelőző időszakban gyakorlatilag odaköltözött hozzájuk, Anasztázia együtt mosta Karol alsóneműjét a szlovákiai magyar író alsóneműjével, együtt teregette ki a kis garzonban, és a szlovákiai magyar írónak még ez sem tűnt fel. Együtt nézték a tévét esténként, és Karol segített a kisiskolás Adriánnak betűket rajzolni a vonalas füzetébe. A szlovákiai magyar író sokáig bent maradt a hivatalban, ahol újabb és újabb egyforma iratok landoltak az asztalán, ellenőriznie kellett, megfelelnek-e a szabványoknak az adatok, amelyekről soha nem tudta meg, mire vonatkoznak, akár egy népirtás szervezésében vagy hidrogénbomba-fejlesztésben is részt vehetett volna. A szlovákiai magyar író sápadt volt, lefogyott, sokat sétált és sokat borozott Bertalannal, aki a legújabb tanulmányokról beszélt neki, amiken dolgozott. Bertalan állást kapott az egyetemen, így sokévi nélkülözés után végre biztosan állhatott a lábán, nekiveselkedett régi nagy tervei megvalósításának, és lelkesen újságolta a szlovákiai magyar írónak, milyen mélyen beletemetkezett Nietzschébe és Barthes-ba és Bahtyinba, és persze a szlovákiai magyar irodalomba, mert Bertalan a szavakat kutatta, a szavak életét, ahogy a mítoszok, a történelem, a vallások, az ideológiák a szavakra rakódnak, és hogy képes lehet-e egyáltalán egy sokszorosan lelkileg megnyomorított huszadik század végi ember igazi irodalmat írni. A szlovákiai magyar író sokat törte a fejét azon, amiről Bertalan beszélt, és hozzáolvasta azokat a szerzőket, akikről egyre többen beszéltek, és akik mintha ugyanezeket a kérdéseket feszegették volna, mert ezek épp megkerülhetetlen kérdéseknek tunktek, ami kicsit olyanná vált, mint a divat, mert a divat is megkerülhetetlen. A szlovákiai magyar író ez az egész aggasztotta, mert attól tartott, ha újra írni kezdene, soha nem írhat már le olyan történeteket, mint sok évvel korábban, amelyeket olyan egyszerű volt elmesélni, és szinte maguktól folytak ki a tollából, és harcról szóltak és érzelmekről. Amíg a szlovákiai magyar író ezeken töprengett, Karol focizni vitte a fiát, és cukrászdába vitte Anasztáziát, szárnyas hajós kirándulásra vitte a Dunán Anasztáziát és Adriánt. A szlovákiai magyar író már nem rezzent össze, amikor Karol a szemé láttára megérintette Anasztáziát, mert Karol már bármelyik nap bármelyik percében megérintette Anasztáziát, és Anasztázia is megérintette Karolt, és Anasztázia egy kedd délután közölte a szlovákiai magyar íróval, hogy talán jobb lenne, ha felköltöznének a kis Adriánnal Karolhoz a felettük lévő emeletre. Szlovákul mondta, mert Karol is jelen volt, és ilyenkor szlovákul beszéltek, mert bár Karol értett magyarul, de nem szerette, ha magyarul beszélnek a jelenlétében. A slo-

vákiai magyar író szlovákul válaszolt, hogy szerinte nem lenne jó, és inkább Karol menjen haza, és ne is jöjjön ide többé, mert Karol nem tagja a családjuknak, és ez így is fog maradni. Anasztázia erre azt válaszolta, hogy ha a szlovákiai magyar író nem vette volna észre, Karol sokkal többet foglalkozik velük, mint a szlovákiai magyar író, és nem csak maga elé bámulva ül az asztalnál naphosszat, azon töprengve, hogy a dolgok máshogy is állhatnának, mint ahogy állnak. És Karol nem csak arról beszél, hogy milyen lenne, ha minden másmilyen lenne, mert Karol elfogadja a dolgokat olyannak, amilyenek, és őket is elfogadja, Anasztáziát és a kis Adriánt. A szlovákiai magyar író halkán azt mondta, ő is elfogadja Anasztáziát és a kis Adriánt, de maga is érezte, mennyire erőtlen a hangja, mennyire híján van minden meggyőződésnek, és egy pillanatra belehasított, hogy itt valamit nagyon elbaszott. Talán ki is mondta, itt valamit nagyon elbasztam, mert Anasztázia hangosan és magyarul felhördült, itt valamit nagyon elbasztál, és a kis Adrián felkuncogott, és ő is hangosan és vidoran megismételte, egymás után sokszor, elbasztál, elbasztál, elbasztál.

Az üresen maradt lakásra olyan csend borult, mintha a szlovákiai magyar író a végső apokalipszis utáni egyetlen túlélőként üldögélne egy romváros kellős közepén. A szlovákiai magyar író kiköttette a telefonját, kivitt minden felesleges holmit az út szélére, a többihez, a kihajított rezsók, lemezjátsszók, könyvespolcok mellé, kivitte a szekrényeket, a fotelokat, a kisasztalokat, a székeket, kivitte az újságtartót, a cipőtartót, a ruhaszárítót, a vasalódeszkát, darabjaira szedte és kicipelte a kanapét, kivitte a tévét, a rádiót, a többi holmit ott hagyta a maradék szekrényekben, amiket már nem tudott kivinni, és a szobában csak az íróasztala és az egyetlen széke maradt. Az út szélén talált egy öreg írógépet, ütött-kopott volt, lengyel gyártmány, lengyel betűkkel, bár használni nem tudta, mire, de szimpatikus volt neki az ł, a ż, az ą és az ę a maguk kis farkával, és persze a w, amelyet a legjobban irigyelt. Ezen a lengyel írógépen írta újra azokat a történeteket, amelyekkel már Hamburg előtt is bajlódott, ebben a világvége utáni csendben, amelynek csak a felületét karcolgatta a trolik odakintről beszüremelő zúgása és a fojtott hangok, amelyeket áteresztettek a falak, és amelyek akár az ő felesége vagy a fia hangjai is lehettek. A szlovákiai magyar író lélegzetvisszafojtva püfölte a billentyűket, rendkívüli sietséggel írta újra a régi történeteket, amelyek most tisztábban álltak össze a fejében, mint korábban bármikor, és újak is csatlakoztak hozzájuk, kristálytisztán elbeszélte történetek tiszta lelkű emberekről, akik tiszta lelkű szavakat kerestek maguknak. A szlovákiai magyar író felkereste az egyik orvos ismerősét, a jó öreg Dezső bácsit, aki a nagyszülei falujából származott, és betegszabadságra íratta ki magát, a szívére fogta a dolgot, és Dezső bácsi, aki tudott a szlovákiai magyar író magánéleti válságáról, megértette a kérést, és mindent aláírt. A szlovákiai magyar író féléves alkotói szabadságra vonulhatott, mialatt csak Bertalannal futott össze hébe-hóba, ugyanabban a söntésben, és Bertalan arról beszélt, végre teret kaphat a publikálásra, és olyan sokra viheti, mint szlovákiai magyar kritikus még soha. A szlovákiai magyar író lelkesen bólogatott, de arról nem beszélt, ő mire készül, csak jóval később tudott róla beszélni, amikor már ott volt a kész anyag, begépelve, a tizenöt novella, most már csak el kellett rendezni, kötetvé, és a szlovákiai magyar író nem is késlekedett, naphosszat ült a papírok felett, javított, tisztázott és ismét javított, húzott, hozzáírt, megint húzott, és a szemét dörzsölte, és csak csapvizet ivott és felvágottat evett, és kereste Bertalant, hogy végre megossza vele, mire készül. Bertalant nem találta, és ekkor értesült róla, december eleje volt épp, pár nappal a harmincnegyedik születésnapja után, hogy közben kitört az országban valamiféle forradalom.

Sokáig hasztalan kereste Bertalant, nem volt bent az egyetemen, nem vette az otthoni telefonját, nem nyitott neki ajtót. A szlovákiai magyar író egyedül volt kénytelen beülni a Széplak utcai söntésbe, és kivárni, mikor vonul el ez az újabb forradalom. Újra járn kezdett a hivatalba, amely takaréklángon ugyan, de ezekben a hetekben is működött, érkeztek az újabb iratok, a szabványokat még nem érintette a fordulat. A szlovákiai magyar író átlapozgatta az újságokat, ízlelgette az eleinte ugyancsak óvatos, lassacskán átalakuló szalagcímekeket, figyelte az embereket, akik a nagy hidegekben is lelkesen jártak kulcsot csörgetni a terekre. Ő nem csörgette a kulcsát, csak Bertalant kereste, aki ott járt va-

lahol a tereken, a tízezres tömegben, és még vidékre is le-leruccant, mert arrafelé is szervezni kellett a mozgalmat. Ezt egy közös ismerősüktől tudta meg a szlovákiai magyar író, hogy Bertalan a mozgalom egyik szervezője lett, vidéken is alakulnak a sejtek, már készülődnek az első demokratikus választásokra. A szlovákiai magyar író vitte magával a papírokat egy kiszolgált aktatáskában, amelyet még Anasztáziától kapott a harmincadik születésnapjára, barna műbőr táska volt, mostanra már teljesen szétkoszlottak a sarkai. Még az ünnepek előtt néhány nappal sikerült belefutnia Bertalanba, akinek új szemüvege volt, a nagy hideg ellenére huzatos bőrkabátot viselt, nem volt ideje ezzel foglalkozni, legyintett, amikor a szlovákiai magyar író erre rákérdezett. Egyébként is úgy emlegetik ezt a forradalmat, hogy bőrkabátos forradalom, mondta Bertalan pirosposzsgás arccal. A szlovákiai magyar író bólintott, már ő is hallotta ezt, és most nehezebbre esett az ilyen fontos témákról átváltania a kéziratára. Inkább arról kérdezte Bertalant, mi van a tanulmányaival, a nagyívű munkákkal, amelyekről annyit beszélt, hol tart, és miért nem jár be az egyetemre. Bertalan azt ajánlotta, üljenek be valahova egy pohár borra, mert ezt nem itt az utcán kellene megbeszélniük.

Eddig itt nem lehetett normális filozófiát művelni, mondta Bertalan, amikor már megkapták a rízlíngjüket, és erre csak most döbbsent rá igazán. Vissza kell menni az ókori filozófusokig, Szókratészig és a többiekig, de akár Plótinoszhoz, akiről Bertalan tudta, hogy a szlovákiai magyar író felnéz rá a szemlélődésről vallott elvei miatt, belőlük kell kiindulni és aztán el lehet jutni bármédig, Lukács Györgyig is, akit meg ő bálványozott korábban, ami a közös bennük, az igazán nagyokban, hogy a filozófiát cselekvésalapúnak tartották, nem voltak hajlandók különválasztani az életet a gondolkodástól, a saját életüket sem, és nemcsak a szavaikkal, hanem a cselekedeteikkel is képviselték az elveiket. Az igazi filozófiának a megélt filozófiát tartották, magyarázta hevesen Bertalan, és ezt itt eddig nem lehetett művelni, itt nem lehetett azt tenni, amit gondolsz, és most ez megváltozhat, sőt már meg is változott, mert látod, idekint vagyunk, és nem azt tesszük, amit mondanak, amit előírtak, hanem amit gondolunk. Én ilyen még nem éltem át, és amikor az egyetemen elkezdődött a szervezkedés, belekeveredtem, először csak belesodrótam, de amikor rájöttem, hogy itt sokkal többről van szó, mint amit eddig azokkal a nyamvadt kritikákkal elérhettem, akkor egyszeriben minden megváltozott bennem. Ott akarok lenni, amikor megmozdulnak a dolgok, amikor ezek az évtizedek óta rozsdásodó eresztékek megrázkódnak, és lezuhannak a földre, hogy elsöpörhessük őket. A szlovákiai magyar író hallgatott. Szorongatta az aktatáskáját, és fészkelődött ültében. Na és az irodalom, kérdezte bártalanul. Bertalan felsóhajtott. Annak is eljön az ideje. Az irodalom talán lassabban fog felzárkózni. Sok mindent be kell hozni. De eljön az idő, amikor az irodalom is megéri a cselekvésre.

A szlovákiai magyar író inntől türelmetlenül várta, mikor jön el az irodalom ideje. A cselekvésre, vagy bármire. Egyelőre azt kellett látnia, hogy a szlovákiai magyar kiadóknak nem volt pénzük új könyveket kiadni. Pedig sok minden jelent meg, új lapok alakultak, hogy aztán azon melegében meg is szűnjenek, az írók politizálni kezdtek, a politikusok írni, szertet- és gyűlölethullámok váltották egymást a köztereken, a munkahelyeken, a villamosmegállóknál, plakátok lepték el az utcákat, amelyeken Jézus Krisztus véstesen közeledő eljövételére figyelmeztettek, gyertyás meneteket vonultak az utakon, a fiatalok visszatértek szüleik hitéhez, a szülők pedig elhagyták régi hitüket. A szlovákiai magyar írók áthelyezték egy másik hivatalba, amelyet aztán fél év leforgása alatt négyszer neveztek át, a főnökei nevét nem volt ideje megjegyezni, olyan közvetlen felettese is volt, akivel soha nem is találkozott. Hordozta magával az aktatáskájában a kéziratot, ekkor már megvolt a címe, *Általános szívgyengeség*, és be-bejárt egyik-másik kiadóhoz, mert már nem csak egyetlen szlovákiai magyar kiadó volt, hanem válogatni is lehetett köztük. Azt beszéltek, világnézeti különbségek vannak köztük, de ez a szlovákiai magyar író hidegen hagyta. Ő csak novellákat írt, mondta erre, és ilyenkor ugyan fel-felrémlettek előtte Bandi bácsi húsz évvel korábbi intelmei, de igyekezett elhessegetni a gondolatot. Ezek csak novellák. Már csaknem két éve hordozta őket magával, amikor az egyik görnyedt hátú, kávéból büzlő, vaksi szerkesztő egyszer kiszólt neki az irodájából, amikor a folyosón a titkárnővel az időjárásról diskurált. Be lehet jönni, mondta a szerkesztő, megmagyarázhatatlan indulattal a hangjában,

mintha már időtlen idők óta várna a szlovákiai magyar íróra. Ha minden rendben megy, adnak pénzt még egy kötetre, mondta a szerkesztő, nem is pillantva a szlovákiai magyar íróra. Maga későn jelentkezik az első írásaival, tette hozzá, mint amikor az orvos korholja meg a betegségét elhanyagoló páciens. Meglátjuk, mi lesz belőle, mindenesetre kiadjuk szerkeszteni, és a szerkesztő összerakja. Maga csak tegye azt, amit mond. A szlovákiai magyar író rákérdezett, ezt meg hogy értse, az öreg azonban meg sem hallotta, kiszólt a titkárnőjének, hogy hozzon neki egy kávét most, mert aztán indulnia kell a kórházba.

A szlovákiai magyar író nem találkozott az *Általános szívgyengeség* szerkesztőjével, a könyvben látta először a nevét. Egyetlen szót sem változtatott meg a kéziratban, amennyire a szlovákiai magyar író meg tudta ítélni. Majdnem harminchét éves volt már a szlovákiai magyar író, amikor a könyv megjelent, egy példányt felvitt Anasztáziáéknak is, akikkel a lépcsőházban össze-összefutva mostanában kedélyesen el szokott cseverészni. Anasztázia megköszönte, rápillantott a borítóra, kinyitotta, végigfuttatta a lapokat az ujjai között. A szlovákiai magyar író jól tudta, mi jár a fejében, a szavak és a következmények, még mindig nem tudta magát túltenni ezen, és a szlovákiai magyar íróba most belehasított, hogy ő maga vajon már túltette-e magát rajta. Anasztázia mosolygott, még egyszer megköszönte, becsukta az ajtót, és a szlovákiai magyar író ott maradt egyedül a lépcsőházban.

Sokat beszéltek ekkoriban arról, végre véget ért a hazugság kora. Az a kor, amelyben senki nem mondhatta el nyíltan a véleményét, mert a pártállam lecsapott rá. Bárki bármit mondott vagy tett, annak meg kellett felelnie a pártállam elvárásainak, s az emberek ezért megtanultak hazugságban élni. Mászt mondtak, mint amit gondoltak, és volt, hogy aztán megtanultak mászt gondolni, mint amit eredetileg gondoltak volna. Most ennek vége, nyilatkozták úton-útfélen az új rendszert lelkesen üdvözlő hazai és külföldi értelmiségiek. A szlovákiai magyar író megérintették ezek a nagy szavak, már alig várta, hogy végre vállalhassa a véleményét. Mikor az *Általános szívgyengeség* megjelent, mégis arra kellett rájönnie, bár nem pártállami nyomásra írta meg ezt a könyvet, nem jelentheti ki róla, hogy a magasztos igazságt diktálta a sorait. A szlovákiai magyar író visszaemlékezett arra a nyolcéves kori emlékére, amikor egy teljes délutánon át Maugliként viselkedett, és senkinek nem beszélt róla. Akkor sem pártállami nyomásra váltott önzonosságot, hanem csak hagyta magát elcsábítani a hazugságt kéje által. Az *Általános szívgyengeség* borítóján ott volt a neve, és mostantól szlovákiai magyar írónak nevezhette magát, ami hasonló kéjérzettel töltötte el, mint majdnem harminc évvel ezelőtti kalandja a Maugli-énjével. Azok a történetek, amelyeket az *Általános szívgyengeség*ben leírt, körülbelül annyira voltak igazak, mint amennyire hamisak, körülbelül annyira voltak valaminek a leképezései, mint potenciális leképezések eredetije, és ő, aki formát adott ezeknek a történeteknek, ugyanannyira mondott igazat, mint amennyire hazudott. Akik most arról beszélnek, végre eljött a hazugságt korának a vége, ugyanannyira mondanak igazat, mint amennyire hazudnak, állapította meg a szlovákiai magyar író. Kimutathatatlan. Ebből pedig nem lehetett arra következtetni, hogy valóban eljött volna a hazugságt korának a vége, de arra sem, hogy semmi nem változott, és továbbra is mindenki mindenben hazudik. A szlovákiai magyar írónak nem volt kifogása a nagy szavak használata ellen. Kell a patina, kellenek a ledönthető szobrok, és a nagy szobrokat csak vastag kötelekkel, láncokkal és nagy erővel lehet ledönteni. Az állítások kuszán kavargó ütközetébe most beszálltak az *Általános szívgyengeség* kis történetei is, amelyek szintén állítottak valamit. Azt senki nem mondta, hogy amit állítanak, az igaz, hiszen kitalált történetek voltak. Senki nem kezelte azonban őket úgy, mint a hazugságtokat. Mindezt igazán csak a matematikusok érthetik, gondolta a szlovákiai magyar író, vagy talán ők sem, csak úgy tesznek, mintha értenék, és közben gyötrődnek, mindenkinél jobban. ■ ■ ■